

Debat

Der må åbenbart ikke være blevet flere fugle i Danmark!

Det var statsminister Poul Schlütter, der i sin tid ironiserede over alle klagesangene ved at sige, at "Det er svært at bevare pessimismen". Han havde netop genoprettet god økonomi i Danmark, efter at Anker Jørgensen havde kastet håndklædet i ringen. Man kan lidt paradoksalt føje en yderligere ironi til hans udsagn ved at påpege, at 'det alternative grønne flertal', hvor støttepartiet De Radikale gjorde fælles sag med oppositionen, i samme periode havde tvunget Schlütters regeringer til at gennemføre en lang række markante forbedringer for naturen i Danmark.

Jeg vil langtfra påstå, at vi kan aflyse pessimismen på verdens og naturens vegne, men det er vigtigt at fastholde, at det ikke er alt, der går ad helvede til. Dette lille indlæg tager udgangspunkt i ni anmeldelser i ind- og udland af monografien *Danmarks fugle gennem to århundreder*, som udkom her i tidsskriftet som nr. 1 i 2021 og samtidig på forlaget Biofolia. Monografien sammenstiller for første gang 200 års udvikling i Danmarks ynglesåvel som trækfugle for hver af landets naturtyper og sætter udviklingen i relation til de meget markante landskabs-, klima-, miljø- og samfundsændringer, der er sket igennem de mange år.

Anmeldelserne er generelt meget positive. Der er seks i danske tidsskrifter (16 avis-, blad- og netomtaler er ikke medregnet her) og en fra hvert af landene Sverige, Norge og Tyskland. Men der er et påfaldende fællestræk: De nævner alle de store nedgange, der har været især blandt landbrugslandets fugle siden midten af 1900-tallet, men oftest uden at nævne, at vi i afhandlingen når frem til, at der alligevel formentlig er væsentligt flere fugle i Danmark i dag, end der var for 200 år siden.

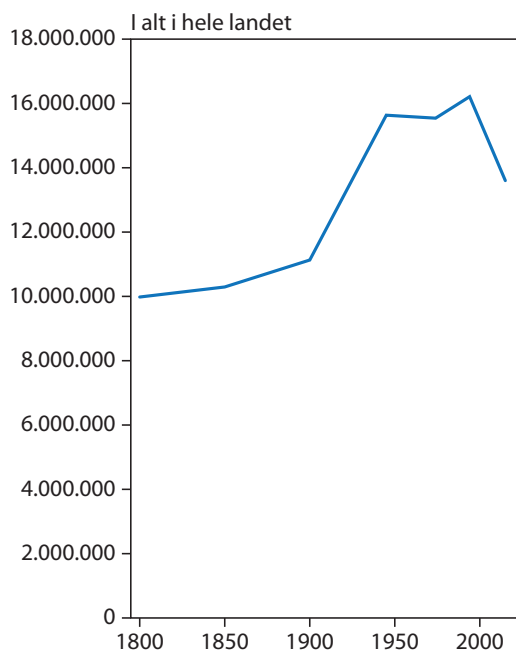
At der er omkring dobbelt så mange fuglearter, der er indvandret som ynglefugle i Danmark, som dem vi har mistet, er temmelig indiskutabelt. Det er selvfølgelig mere diskutabelt, at antallet af ynglefugle toppede i 1900-tallet med i størrelsesordenen 16 mio. par mod i størrelsesordenen 10 mio. omkring år 1800 – mens vi nu har i størrelsesordenen 13-14 mio. par (se figuren). Men diskutabelt eller ej, så er det påfaldende, at dette ret opsigtsvækkende resultat forbigås i alle de anmeldelser, der er skrevet af ornitologer. Dette står i markant kontrast til avisomtalerne, som alle har netop dette som hovedtema.

Er det fordi vi i den grad har vænnet os til, at det hele går skidt i naturen? Eller er det fordi mange naturvenner frygter, at hele narrativ om naturens deroute mister fortællestyrke, hvis der er meget, der faktisk går godt? I så

fald mener jeg, at det er en farlig kurs. Hvis naturvenner kun påpeger alle tilbagegangene og konstant fremhæver alle de truede arter, risikerer man at skabe modløshed – at der alligevel ikke er noget, der nytter noget.

I modsætning hertil mener jeg, at det er vigtigt også at fremhæve alle de gode resultater, der er opnået rundt omkring. Fx har DOFs og andre gode kræfters indsats for flere reservater og andre jagtbegrænsninger resulteret i, at vi i dag formentlig har dobbelt så mange ynglende kystfugle, som der var for 100-200 år siden. Eller hvad med de mange ynglende Havørne, Røde Glenter, Ravne og Traner vi har fået tilbage efter århundreders efterstræbelse – for slet ikke at nævne de mangedoblede bestande af en række trækfugle såsom Sangsvane og flere gåsearter?

Ser vi på de enkelte naturtyper, så er ynglefuglene tilknyttet skov samt træer og buske i det åbne land og i villa- og sommerhusområder dem, der er gået allermost frem takket være, at vi i dag har mange gange flere træer

Udviklingen i antallet af ynglefugle (par) i Danmark siden år 1800 ifølge Tab. 2 i *Danmarks fugle gennem to århundreder*.

Det nytter at gøre noget. Blandt andet er det lykkedes DOF og andre gode kræfter at få Havørnen til at vende tilbage indtil nu med ufattelige 152 par i 2021 – først ved mere end 50 års arbejde for at stoppe forfølgelsen af rovfuglene, dernæst at få begrænset miljøgifterne og til sidst ved at etablere forstyrrelsesfrie zoner omkring særligt eksponerede reder i årene efter genindvandringen. Foto: Erik Thomsen.

og buske end for 200 år siden. Her har den nuværende regering ovenikøbet besluttet at udlægge titusinder af hektar skov som urørt eller som nationalparker med store græssere, der skal genskabe mosaiklandskaber med stærkt forbedrede vilkår for masser af truet biodiversitet. Det er der mange, der har arbejdet på i mange år, og det støtter DOF varmt op om, men det er næppe her, DOF kan gøre den store forskel. DOFs særlige bidrag bør være at sikre nogle refugier i skovene, hvor forstyrrelsesfølsomme arter som rovfugle og Sort Stork kan yngle i fred.

Flere hundrede års afvandingsprojekter har berøvet os mange af de mest arts- og individrige naturområder, og vådområdernes ynglefuglebestande er tilsvarende gået tilbage. Men takket være kampagner som *Mit vandhul er væk – jeg forstår ikke et kvæk*, *Beskyt vore vådområder* og *Grønne enge*, men hvor længe er udviklingen vendt, så vådområder har fået generel beskyttelse i naturbeskyttelsesloven, og i de sidste tre årtier er der fx genoprettet mere end 70 større søer, hvortil kan lægges forsøgene på forbedringer af andre søers tilstand. Det kan have bidraget til, at sammenlagt 28 ynglende

vandfuglearter i dag trods alt er indvandret eller blevet talrigere end for 200 år siden, mens 26 er blevet mere fåtallige eller helt forsvundet.

Danmarks ubetinget største internationale ansvar er beskyttelsen af de flere millioner rastende, fældende og overvintrende vandfugle, som er afhængige af de relativt lavvandede danske farvande og vores mange helt lavvandede kyster og strandenge. Her har de mere end 50 reservater, som vi i samarbejde med jægerne fik oprettet især i 1990'erne betydet markant forbedrede vilkår, uden at man dog kan sige, at problemerne med den intensive danske kystfuglejagt er løst. Reservater løser imidlertid ikke problemerne med landbrugets udslip af næringsstoffer, der mange steder har kvalt vandplanterne, som mange af fuglene skal leve af. Og de løser heller ikke det rædselsvækkende perspektiv, at klimaændringerne vil medføre en halv til en meter højere vandstand i havene, så vadefladerne og strandengene bliver ubrugelige for fuglene – uden i øvrigt at nævne de mange andre alvorlige problemer, som klimaændringerne vil medføre for mennesker og natur.

Ser vi i stedet på de nationale fugleinteresser, så er de helt store problemer i landbrugslandet. Dels går det rigtig skidt for fuglene i 'halvnaturen', dvs. på enge og strandenge mv., dels går det rent ud sagt ad helvede til med de få fugle, der endnu forsøger at opretholde en tilværelse i agerlandet – og for den sags skyld også for harer og andre agerlandsarter.

Det må således stå temmelig klart, at det er de trækende vandfugle, der kommer hertil så langt væk fra som det nordøstlige Canada i vest til midt inde i Sibirien i øst, DOF bør prioritere højest i vores fuglebeskyttelsesarbejde. Dernæst kommer engfuglene, som vi har arbejdet med at sikre lige siden 1960'erne, og så agerlandet, der dækker omkring 60 % af Danmarks areal, og hvor vi må insistere på, at der skal være plads til et ikke ubetydeligt naturindhold – ud over at en del af agerlandet skal tages ud af omdrift. Det kan ikke passe, at mere end halvdelen af Danmarks landareal naturmæssigt skal være en ørken.

Se DOFs nye naturpolitik på dof.dk

- Anon 2021: Bøger. – *Aktuel Naturvidenskab* 4 · 2021.
 Berndt, R.K. 2020: Literaturbesprechung: Trends in the Danish bird fauna since 1800. – *Die Vogelwelt* 140: 153-154.
 Hjort, C. 2021: Stora förändringar på 200 år. – *Vår Fågelvärld* 4 · 2021: 54.
 Jensen, O.F. 2021: Et referenceværk om udviklingen i Danmarks natur og fugleliv. – *Flora og Fauna* 126: 13.
 Kanstrup, N. 2021: Danmarks fugle gennem to århundreder. – *Jæger* 2021 6/7: 119.
 Meltofte, H., L. Dinesen, D. Boertmann & P. Hald-Mortensen 2021: Danmarks fugle gennem to århundreder. Udviklingen i Danmarks yngle- og trækfuglefauna siden år 1800 i relation til landskabs-, klima- og samfundsendringerne. – *Dansk Orn. Foren. Tidskr.* 115: 1-184.
 Myklebust, M. 2021: Informativt om endringer i dansk fugleliv. – *Vår Fuglefauna* 44(4): 246.
 Sørensen, E.M. 2021: Danmarks fugle gennem to århundreder – et spejl af arealanvendelsen. – *Landinspektøren* 5 · 2021.

Hans Meltofte

Det er 30 år siden, at DOF sidst udsendte en officiel oversigt over Danmarks fugle i form af Klaus Malling Olsens bog *Danmarks fugle – en oversigt*. Siden da er 87 nye arter og 21 nye racer optaget på listen over fugle i Danmark, 12 arter er ind-/genindvandret som ynglefugle, 7 arter har ynglet tilfældigt, mens 5 arter er uddøde. Men først og fremmest er status og forekomstmønsteret for mere end 200 yngle- og trækfugle, samt sjældne fugle ændret markant de seneste 30 år. Med andre ord har en opdateret systematisk oversigt over Danmarks fugle været en mangelvare i mange år.

Hovedforfattere på den kommende bog er Jørgen Staarup Christensen, Tim Hesselballe Hansen og Palle Ambech Frænde Rasmussen med bidrag fra blandt andet Preben Clausen, Rasmus Due Nielsen, Daniel Palm Eskildsen og Timme Nygaard.

Der er for alle arter lagt vægt på perspektivering og grafisk fremstilling for at give læseren et hurtigt og detaljeret overblik over det aktuelle forekomtbillede i landet. Bogen er på over 500 sider i A4-format og udkommer i august 2022.

Salgsprisen i Naturbutikken er 299 kr., men du kan allerede nu forudbestille den til den favorable pris af 249 kr. på www.naturbutikken.dk, hvis du bestiller inden den 1. juli 2022. Se opslag med falke sammesteds.

